

- 1) номінативне позначення причини іменниками;
- 2) номінативне позначення причинного смислу прикметниками;
- 3) вираження причини каузативними дієсловами;
- 4) вираження причини дієприкметником;
- 5) вираження причини прислівником;
- 6) займенниковий зворот.

Синтаксичні засоби вираження причинних відношень:

- 1) прийменниково-відмінкові форми;
- 2) дієприкметникові звороти;
- 3) інфінітивні звороти;
- 4) пасивні конструкції;
- 5) складносурядні речення;
- 6) складнопідрядні речення і речення з *denn*;
- 7) безсполучникові складні речення;
- 8) послідовності речень;
- 9) надфразова єдність.

Всі ці мовні засоби утворюють функціонально-семантичне поле причинності в німецькій мові, при цьому одні з них розташовуються в центрі, а інші на периферії. Предметом дослідження є синтаксичні засоби вираження причинності в німецькій мові. Вони також є мікрополями, в яких розташовуються одиниці даної категорії. Виходячи з позначених критеріїв для центральних компонентів ФСП, до них можна віднести мікрополе складнопідрядних речень і складносурядне речення з сполучником *denn*, оскільки, не дивлячись на формальний сурядний зв'язок, сполучник *denn* має причинне значення.

Висновки. Категорія причинності є складною структурою, яку можна вважати макрополем [8, с. 9], усередині якої в центрі і на периферії розташовуються мікрополя, що мають складну будову. На найближчій периферії розташовується мікрополе прийменниково-відмінкових форм із значеннями причини, оскільки більшість (але не всі) з цих конструкцій виражають причинність експліцитно. Прийменникове доповнення речення в пасиві є особливим засобом вираження каузальних відносин. Оскільки в самій семантиці пасивної конструкції закладено дію на об'єкт, то її можна було б віднести до центральних компонентів ФСП, але власне причину виражають не всі прийменникові конструкції. У фокусі нашого дослідження опинилися не самі конструкції, а прийменникові обороти з предикатом, які безпосередньо виражають причинність, тобто каузалізацію зміни ознаки або стану об'єкту (екзистенціальна каузалізація тут не розглядається). Решта синтаксичних конструкцій формують крайню периферію. Безсполучникові складні речення і складносурядні речення відносяться до дальньої периферії, так в них відсутні маркери розподілу за смислом, причинні сполучники. До причинних сполучників відносяться *weil*, *da*, *denn*, *zumal*. Складні речення з сполучником *denn* є особливим випадком.

Причинність є понятійною категорією, яка виражається відповідними засобами в мові. Норми свідомості одержують своє вираження в мові, семантиці лексичних угруповань, в оформленні слова, в побудові речення. Одне і те ж поняття може бути передано різними засобами.

Докладна розмова про периферійні засоби вираження причинності в німецькій мові з точки зору їх семантики та особливостей вживання становлять перспективу нашого подальшого дослідження.

Література:

1. Антонова Т. И. Сочинительные союзы в научном тексте / Т. И. Антонова // Русский язык в школе № 1. Текст. – 1987. – С. 72–77.
2. Бондарко А. В. Проблемы грамматической семантики и русской аспектологии / А. В. Бондарко. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 1996. – 220 с.
3. Вендлер З. Причинные отношения / З. Вендлер // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 18. Логический анализ естественного языка. – М.: Прогресс, 1986. – 392 с.
4. Всеволодова М. В. Теория функционально-коммуникативного синтаксиса. Фрагмент прикладной (педагогической) модели языка [Текст] / М. В. Всеволодова: Учебник / Московский гос. ун-т. Филологический факультет. – М.: Издательство Московского ун-та, 2000. – 502 с.
5. Гречко В. К. Синтаксис немецкой научной речи / В. К. Гречко. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. – 163 с.
6. Гулыга Е. В. Теория сложноподчиненного предложения в современном немецком языке / Е. В. Гулыга. – М.: Высшая школа, 1971. – 208 с.
7. Ляпон М. В. Смысловая структура сложного предложения и текст. К типологии внутритекстовых отношений. Текст / М. В. Ляпон. – М.: Наука, 1986. – 201 с.
8. Ниссен Ф. Х. Семантико-синтаксический анализ интенциональных конструкций на материале английских текстов экономической тематики / Ф. Х. Ниссен: Дис.... канд. филол. наук. – Самара, 2000. – 183 с.
9. Салькова Д. А. Синтаксические поля и семантическое моделирование [Текст] / Д. А. Салькова. – Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1983. – 126 с.
10. Ширяев Е. Н. Бессоюзное сложное предложение в современном русском языке / Е. Н. Ширяев. – М.: Наука, 1986. – 221 с.
11. Шувалова С. А. Смысловые отношения в сложном предложении и способы их выражения / С. А. Шувалова. – М., 1990. – 160 с.

УДК 81:340.113

Н. В. Разбегіна,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

АНАЛІТИЧНІ НОМІНАЦІЇ ТЕРМІНІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Стаття присвячена аналізу структури термінів міжнародного права української мови. У роботі розглядаються термінотворчі моделі, уточнюється визначення багатослівного терміна, визначаються продуктивні та непродуктивні способи творення.

Ключові слова: термінологія, терміносистема міжнародного права, аналітичні терміни.

ANALYTICAL NOMINATIONS OF INTERNATIONAL LAW TERMS

Modern terminology research include different language aspects – division into lexical and semantic groups, hyper and hyponymic relationships, ways of terms creation as well. One of important tasks of modern term building, caused by both internal and external conditions of the country development, is bettering the international law terminology, getting it on par with international standards.

This article is dedicated to analysis of international law terminology structure in Ukrainian language. It shows term building models, details definition of multi-word term, defines productive and non-productive ways of formation. Speedy development of different fields of legal sciences and the need in more exact definition of existing and new terms cause appearance of greater number of compound terms which are impossible to name in one word. The article gives morphological analysis of analytical terms, and deals with the problem of quantity of analytic term elements.

Thanks to in fact unlimited abilities to combine terms, represented by different language elements, the analytical way of term-creation gives a possibility to form complex syntax constructions that helps strict restriction of syntax-forming of a legal term.

Key words: terminology, the international law terminology, analytical term.

АНАЛИТИЧЕСКИЕ НОМИНАЦИИ ТЕРМИНОВ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА

Статья посвящена анализу структуры терминов международного права украинского языка. В работе рассматриваются модели создания терминов, уточняется определение многокомпонентного термина, выделяются продуктивные и непродуктивные способы создания терминов.

Ключевые слова: терминология, терминосистема международного права, аналитические термины.

Активна діяльність України на міжнародній арені вимагає відповідного мовного оформлення. Одним із важливих завдань сучасного термінознавства є удосконалення термінології міжнародного права української мови, приведення її до міжнародних стандартів. Необхідність оптимізації процесу термінотворення та адекватного відображення й коректного перекладу дипломатичних документів висуває потребу дослідження термінів міжнародного права, зокрема способів їх утворення.

Серед різних способів поповнення термінології помітно виділяється аналітичний, який почав активно розвиватися в кінці ХХ століття й на сьогодні є одним із найпродуктивніших. У сучасних розвинутих терміносистемах переважають терміни, що складаються з двох чи більшої кількості компонентів.

Стрімкий розвиток різних галузей юриспруденції, потреба конкретизації існуючих та нових понять зумовлюють появу термінів, які складаються з кількох слів. Одночасно відбувається активний процес дослідження цього способу, що веде до появи різних концепцій щодо аналітичного творення термінів.

На сьогодні проблема структури й меж терміна є однією з найбільш актуальних у термінознавстві. Як зауважує Б. Голловін, логічно було б визнати термінами як окремі слова, так і словосполучення, яким властива номінативна й сигніфікативна функції в тій чи іншій спеціальній сфері діяльності [2, с. 56]. В. Даниленко вважає, що термінам-словосполученням надається перевага, оскільки вони здатні найбільш повно відобразити необхідні специфічні риси поняття, яке називається аналітичними термінами [3, с. 104]. Цю думку підтримує Л. Гарашенко: «Терміни-словосполучення виявляють більшу здатність до конкретизації значень завдяки їхній можливості надавати уточнювальні галузеві характеристики загально-вживаним словам [1, с. 224]. Теоретичним дослідженням полікомпонентних термінів приділяють увагу також Л. Козак (електротехнічна термінологія) [4], П. Луньо (Термінологія конституційного права) [5], С. Овсейчик (екологічна терміносистема) [7], О. Чуешкова (економічні терміни) [11] та ін. Учені приділяють увагу питанням структурної характеристики, синтагматичності аналітичних одиниць, співвідношенню понять словосполучення та аналітичний термін тощо. Зауважимо, що, незважаючи на активні дослідження, досі остаточно не визначена дефініція неоднослівного терміна. Мовознавці використовують такі назви: багатоконпонентний термін, полікомпонентний термін, складений термін, складний термін, складена назва, складене найменування, термінологічне сполучення, термінологічне словосполучення, термін-словосполучення, терміносполучення, словосполучення термінологічного типу, словосполучення термінологічного характеру, термінологізоване словосполучення, аналітичний термін, термінологічний зворот, термінологічний фразеологізм, складний фразеологічний термін, словосполука-термін, багатослівний термін, конвенціоналізм, конвенціональне сполучення, комплікативне сполучення, терміноване словосполучення, термінологічна словосполука та інші [11, с. 34]. П. Луньо пропонує відносити до аналітичних термінів одиниці, які виражають внутрішній цілісний зміст поняття за допомогою двох або більше компонентів із роздільним написанням [5, с. 79]. На нашу думку, розбіжність визначень зумовлена тим, який аспект цього явища розглядається. Якщо досліджується **структурна** форма, то в назві передую варіантність (словосполучення, словосполука); якщо ж розглядається **термінологічність**, то позначення структури вже йде як означення (родове поняття) до лексеми **термін** (аналітичний термін, складний термін). У випадках порівняння чи протиставлення структурної форми термінів доцільно, певно, вживати поняття монокомпонентний та полікомпонентний терміни, що чітко відбиває сутність явища. Терміни, які складаються з двох та більше слів, далі будемо називати полікомпонентними. Таким чином, виникає актуальна проблема визначення меж реальних термінів у реальних текстах на підставі вивчення чинного функціонування конкретної термінології. У досліджуваній терміносистемі міжнародного права ми визначаємо терміни, що складаються з двох, трьох, чотирьох, п'яти, шести компонентів. Загальна кількість полікомпонентних термінів складає 67 % від усіх розглянутих термінів міжнародного права. Це свідчить про превалювання полікомпонентних термінів, що підтверджується й дослідженнями інших галузевих терміносистем сучасними науковцями.

Термінології міжнародного права притаманні майже всі граматичні моделі сполучення компонентів, що утворюють аналітичний термін. За кількістю складових елементів ми виділяємо терміни, що складаються від двох до шести одиниць. Морфологічний склад розглянутих термінів відзначається різноманітністю та представлений практично усіма самостійними та деякими службовими частинами мови. Детальніше зупинимося на прикладах, поданих у порядку збільшення кількості лексичних одиниць.

Двокомпонентні. За частиномовною характеристикою ми виділяємо такі терміносполучення: субстантивно-субстантивні, субстантивно-ад'єктивні, субстантивно-абревіальні (іменник + поняття, подане абревіатурою).

Субстантивно-субстантивні терміни представлені наступними варіантами сполучень:

1. Іменник у називному відмінку + іменник у родовому відмінку: акт агресії, акт капітуляції, анулювання визнання, безпека кордонів, введення ембарго, видача екзекватури, видача злочинців, визнання держави, відповідальність держави, гарантія безпеки, генотип нації, девальвація валюти, демаркація кордонів, демілітаризація кордонів, держава прапора, диверсифікованість експорту, експорт капіталу, еластичність імпорту, ескалація конфлікту, загроза війни тощо. Серед генітивних сполучень виділяються два основних типи:

1) слова в родовому відмінку конкретизують стрижневі поняття, фактично виконуючи функцію означення – «Будь-яку агресію не можна виправдати метою політичного, економічного характеру, тому **акт агресії** розцінюється як міжнародний злочин» [6, с. 95]. «У наш час збройні конфлікти відбуваються без офіційного визнання **стану війни**» [10, с. 432];

2) словосполучення з віддієслівними іменниками, у яких чітко виражені об'єктні відношення – «Загальновизнаною нормою в міжнародному праві є право країни перебування відмовити у **видачі екзекватури**, не пояснюючи при цьому причин відмови» [10, с. 354]. «Проблема **визнання держави** виникла у разі її утворення на колишній залежній території в результаті деколонізації» [10, с. 99].

2. **Іменник у називному відмінку + іменник в орудному відмінку**: обмін листами, обміни нотами, обмін населенням тощо. «Другим кроком є встановлення дипломатичних відносин, яке відбувається після відповідних переговорів, у формі **обміну листами між главами держав або главами урядів**» [9, с. 32].

3. **Словосполучення іменників із прийменником**: акт про капітуляцію, відповідальність за агресію, відповідальність за шкоду, вихід з громадянства, заборона на експорт, податок на експорт. «Питання про **вихід з громадянства в Україні** вирішує Президент України [6, с. 103].

4. **Іменник + абрєвіальна форма**: країни ЄС, АНЗІОС пакт, гарантії МАГАТЕ, МЗС України, право ЄС, член ООН тощо. «Існують також регіональні міжнародно-правові комплекси (наприклад європейське право прав людини, **право ЄС**, комплекс міжамериканських норм права тощо), які регулюють специфічні міждержавні відносини країн конкретного регіону» [11, с. 21]. Тим не менш, 7 квітня 1992 р. **країни ЄС та США**, а потім і інші країни світу, визнали незалежність Боснії та Герцеговини, а 22 травня 1992 р. держава, яка існувала тільки на папері, стала **членом ООН**» [11, с. 437].

Ад'єктивно-субстантивні словосполучення кількісно значно переважають у групі двохкомпонентних термінів. Іменники поєднуються з прикметниками або дієприкметниками узгоджувальним зв'язком. Означенням переважно є відносний прикметник, який конкретизує родове значення іменника.

1) **прикметник (дієприкметник) + іменник**: акредитивна грамота, анклавна територія, арбітраж міжнародний, асоційована держава, баланс зовнішньоторговельний, банк транснаціональний, без'ядерна зона, блокада митна, валюта конвертована, валюта національна, валютна декларація, відкрите море, війна світова, військово-політичний союз, вірча грамота, визнання дипломатичне, воєнна доктрина, воєнна допомога, ворожий акт, воююча сторона, втрачена територія, Гаазькі правила, гарантія експортна, гегемонія валютна, геополітичне положення, Герб державний, глобальна політика, границя митна, гроші світові, двосторонні відносини, двосторонні переговори, декларація імпорту, делікт міжнародний, демілітаризована зона, державні атрибути, державний кордон, державний суверенітет, дипломатичний акт, дипломатична блокада, дипломатична віза, дипломатичний корпус, дипломатичний протокол тощо. «Посол чи посланник, що вручив **вірчу грамоту** главі держави перебування, інформує про це своїх колег по дипломатичному корпусу також **особистою нотою**» [10, с. 55]. «Україна підтверджує свій намір стати в майбутньому **без'ядерною державою**» [6, с. 189].

Значна частина двохкомпонентних термінологічних сполучень утворюється не тільки поєднанням двох окремих термінів (юрисдикція держави, акт капітуляції, демаркація кордонів, військова окупація, блокада митна, воєнна доктрина тощо), а й залученням слів загальновживаної лексики, що термінологізуються в межах міжнародно-правового дискурсу або поєднанням із власне термінами міжнародного чи інших галузей права (відкрите море, друга сторона, двосторонні переговори, міжнародна ввічливість, оголошення війни, стан війни, видача злочинців, дипломатична пошта, дипломатичні класи тощо). Найбільш активно для цього використовуються прикметники, що безпосередньо відносять новий термін до галузі міжнародного права – **дипломатичний, міжнародний**: дипломатичний агент, дипломатичний захист, дипломатичний імунітет, дипломатичні класи, дипломатичне право, дипломатичне представництво, дипломатичні ранги, міжнародний договір, міжнародний звичай, міжнародний тероризм. На термінотворчу роль прикметника «дипломатичний» вказує Н.Полішук: «Вдало проведена **дипломатична розмова**... це теж певний здобуток, поважний крок наперед в напрямку завоювання для України належного місця» /Шульг. 1934, 150/. «**Дипломатична гра** навколо нас з певними перервами все продовжується, і ми мусимо весь час напружувати всі свої зусилля, щоб в свій час бути на своєму місці» /Шульг. 1934, 158/. «Послано **дипломатичну місію** на чолі з О.Шульгіним» /Шульг. 1934, 160/. «Наші дипломати О.Шульгін та Р.Смаль-Стоцький, не дивлячись на велику **дипломатичну активність** та пресову практичність, результатів не досягли» /Шульг. 1934, 160/. На нашу думку, таке часте вживання пояснюється наданням дипломатичних документів офіційності та живливості, адже саме тоді Україна утверджує себе на дипломатичній арені» [8, с. 31].

Трикомпонентні терміноодиниці складаються з вищерозглянутих моделей, які розширені за допомогою іменника або прикметника. Уточнювальну інформацію про предмет частіше передає доданий прикметник. Його конкретизуючу функцію можна проілюструвати такими прикладами: термін **міжнародне право** за допомогою прикметників **гуманітарне, екологічне, економічне, космічне, морське, приватне, публічне, фінансове** уточнює свою семантику і, розвиваючи синтагматичне значення утворює видові терміни: міжнародне гуманітарне право, міжнародне екологічне право, міжнародне економічне право, міжнародне космічне право, міжнародне морське право, міжнародне приватне право, міжнародне публічне право, міжнародне фінансове право. «Предмет регулювання **міжнародного гуманітарного права** – специфічні суспільні відносини, що склалися між його суб'єктами під час збройних конфліктів» [6, с. 87]. «Від самого початку зародження **міжнародного космічного права** більша частина фахівців виходила з того, що основні принципи і норми міжнародного права мають поширюватися і на космічну діяльність» [11, с. 533]. «Особливістю **міжнародного економічного права** є виключно факультативний характер його принципів і стандартів (за винятком принципу свободи моря і мінімальному стандарту міжнародного права)» [6, с. 125].

Ми виділяємо основні частиномовні моделі трикомпонентів термінів міжнародного права:

1) **два іменники + прикметник (дієприкметник)**: акваторія Чорного моря, акт доброї волі, акт збройної агресії, анексія чужих територій, анклав відкритого моря, анулювання міжнародного договору, асоціація міжнародного права, баланс міжнародних розрахунків, верховенство міжнародного права, відповідальність за воєнні злочини, відкличні грамоти попередника, визнання іноземного провадження, внутрішній сектор економіки, внутрішня компетенція держави, всесвітня організація по туризму, громадянські права і свободи, денонсація міжнародного договору, Державний прапор України, дискримінація міграційних процесів, дискримінація національного прапора, доктрина міжнародного права, експорт робочої сили, зона вільної торгівлі, імплементація міжнародного права, кон'юнктура світового ринку, міграційні процеси в Україні, міжнародний процес і арбітраж, Міністерство закордонних справ, національне багатство України тощо. Такі моделі найчастіше утворюються поширенням двокомпонентної терміносполуки за допомогою іменника або прикметника;

2) **два прикметники + іменник**: адвалорний митний тариф, адміністративні союзи міжнародні, асимільована етнічна група, баланс зовнішньоторговельний активний, відкрите демократичне суспільство, борг державний фондування

ний, валюта вільно конвертована, вільна економічна зона, внутрішні морські води, всесвітня торговельна організація, декларація митна вантажна, державна інвестиційна політика, допомога економічна міждержавна, європейська валютна система, єдиний економічний простір, офіційний дружній візит, інтернаціональна морська організація, міждержавний економічний комітет, міжнародне гуманітарне право, міжнародне економічне право тощо. Це продуктивний спосіб терміноутворення, який відбувається за рахунок атрибутивного поширення ад'єктивно-субстантивної бінарної терміносполуки;

3) **три іменники**: декларація про походження товару, закони і правила війни, засіб ведення війни, Кабінет міністрів України, право держав на самооборону, право нації на самовизначення, принцип незастосування сили, принцип самовизначення народів, штандарт президента України. Аналізовані сполучення утворені або шляхом розширення монокомпонентного терміна бінарною субстантивною сполукою або субстантивне сполучення поширюється однослівним компонентом;

4) до найменш продуктивних моделей ми відносимо сполучення з дієсловами, дієприкметниками та прислівниками:

дієслово + два іменники: блокувати прийняття рішень, відмовляти у виданні візи;

дієслово + прикметник + іменник: висувати територіальні претензії, отримати міжнародне визнання;

дієслово + прислівник + дієприкметник: бути постійно акредитованим, бути тимчасово акредитованим.

Чотирикомпонентні терміни представлені такими словосполученнями:

1) **два прикметники + два іменники**: безпека міжнародної цивільної авіації, визнання нових територіальних першооснов, виключна економічна зона України, внутрішнє право міжнародних організацій, всесвітня організація інтелектуальної власності, державна територія спільного користування, Державний митний комітет України тощо.

2) **три іменники + прикметник**: всесвітня декларація прав людини, міжнародне право прав людини, міжнародні стандарти прав людини, принципи мирного врегулювання спорів, рівень інвестиційної привабливості країни, угода з широкого кола питань, угода про встановлення дипломатичних відносин тощо;

3) **три прикметники + іменник**: валові міжнародні фінансові потоки, незалежна внутрішня і зовнішня політика;

4) **чотири іменники**: Міністерство у справах національностей та міграції;

5) **словосполучення з абрєвіальним скороченням**: резолюція Генеральної асамблеї ООН, рішення Ради Безпеки ООН.

П'яти- та шестикомпонентні терміносполучення представлені численними комбінаціями ад'єктивно-субстантивних сполучень. Основою їх утворення є розширення двох, трьох чи чотирикомпонентних терміносполучень за розглянутими вище схемами: Міжнародний комерційний арбітражний суд України, юрисдикція над іноземними суднами в територіальних водах, міжнародна охорона людського життя на морі, право власності в міжнародному приватному праві, угода про видачу злочинців іншій державі, валютний курс на основі паритету купівельної спроможності, Морське буксирування суден та інших плавучих засобів, Загальна декларація прав людини 1948 року тощо.

Аналітичний спосіб терміноутворення є одним із найпродуктивніших для галузі міжнародного права, оскільки її стрімкий розвиток та значна розгалуженість спричиняє появу все більшої кількості складних понять, які вже неможливо передати однослівним терміном. Завдяки фактично необмеженим можливостям поєднувати терміни, представлені різними частинами мови, аналітичний спосіб творення дає можливість утворювати складні синтаксичні конструкції, що чітко обмежують синтагматику юридичного поняття.

Література:

1. Гаращенко Л. Б. Аналітизм як тип термінологічної номінації / Л. Б. Гаращенко // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2012. – Вип. 34. – С. 223–228.
2. Головин Б. Н. Лингвистические основы учения о терминах / Б. Н. Головин, Р. Ю. Кобрин. – Москва : «Высшая школа», 1987. – 104 с.
3. Даниленко В. П. О терминологическом словообразовании / В. П. Даниленко // Вопросы языкознания. – 1973. – № 4. – С. 76–85.
4. Козак Л. В. Виникнення української електротехнічної термінології та спроби її стандартизації / Л. В. Козак // Ономастика і апелятиви. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ДДУ, 1999. – С. 46–50.
5. Луньо П.Є. Структурне моделювання трикомпонентних термінів конституційного права України / П. Є. Луньо // Дослідження з лексикології і граматики української мови: Збірник наукових праць за ред. проф. Попової І. С. – Дніпропетровськ, 2013. – № 14. – С. 79–87.
6. Мацько А. С. Міжнародне право: Навч. посіб. – 2-ге вид., стереотип. – К. : МАУП, 2003. – 216 с.: іл. – Бібліогр.: С. 207–211.
7. Овсейчик С. В. Формування української екологічної термінології: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «українська мова» / С. В. Овсейчик – К. : Інститут філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2006. – 20 с.
8. Поліщук Н. М. Українська дипломатична лексика періоду УНР: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02 / Н. М. Поліщук. – К., 1994. – 154 с.
9. Садарчук Й. Д. Дипломатичне представництво. Організація і форми роботи. Навчальний посібник / Й. Д. Садарчук, О. П. Кулик. – К. : Україна, 2001. – 176 с.
10. Теліпко В. Є. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / За заг. ред. Теліпко В. Є. / В. Є. Теліпко, А. С. Овчаренко. – К. : «Центр учбової літератури», 2010. – 608 с.
11. Чуєшкова О. В. Аналітичні номінації в економічній терміносистемі (структурно-типологічний аспект): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна / О. В. Чуєшкова. – Х., 2002. – 189 с.

УДК 37.016:81

О. О. Романова,

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, м. Харків

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

У статті досліджується зміст викладання та основні підходи до навчання української мови у вищій школі як основи формування професійної компетенції студентів нефілологічного ВНЗ. Розглянуто важливі форми організації навчальної діяльності студентів з метою розвитку їхнього професійного мовлення. Зазначено, що рівень готовності студентів до засвоєння знань зі спеціальності за допомогою необхідних комунікативних умінь досягається застосуванням цілісної системи критеріїв відбору змісту і технології формування професійного мовлення українською мовою. Визначена логічна послідовність відбору й обґрунтування етапів і методів розвитку професійного мовлення фахівців.

Ключові слова: зміст викладання української мови, професійна компетентність, професійно-орієнтований підхід, професійні якості мовця.